

SPIS TREŚCI

1. PODSTAWOWE POJĘCIA MEDYCyny PALIATYWNEJ. FILOZOFIA

POSTĘPOWANIA W OPIECE PALIATYWNEJ. PODMIOTOWOŚĆ CHOREGO

<i>Jadwiga Pyszkowska</i>	1
Propedeutyka medycyny paliatywnej	1
Filozofia postępowania w opiece paliatywnej	3
Podmiotowość chorego	5
Piśmiennictwo	7

2. ORGANIZACJA OPIEKI PALIATYWNEJ

<i>Aleksandra Ciałkowska-Rysz</i>	9
Definicja opieki paliatywnej i medycyny paliatywnej	9
Zespół interdyscyplinarny	10
Formy organizacyjne opieki paliatywnej oraz ich finansowanie w Polsce	11
Kwalifikacja pacjentów do opieki paliatywnej	14
Ważne dokumenty dotyczące opieki paliatywnej	15
Procedury medyczne z mające zastosowanie w opiece paliatywnej	17
Piśmiennictwo	28

3. REAKCJE I POTRZEBY PSYCHICZNE CHORYCH. PRZYSTOSOWANIE DO CHOROBY

<i>Krystyna de Walden-Gałuszko</i>	31
Potrzeby psychiczne	31
Reakcje psychiczne na wiadomość o chorobie	33
Obraz choroby	33
Reakcje emocjonalne na chorobę	34
Przystosowanie do sytuacji kresu życia	38
Piśmiennictwo	43

4. UMIEJĘTNOŚCI KOMUNIKOWANIA SIĘ Z CHORYM I RODZINĄ

<i>Justyna Janiszewska</i>	45
Znaczenie komunikacji	45
Umiejętności niezbędne w efektywnym komunikowaniu się z pacjentem i rodziną	46
Błędy w komunikacji	49
Rozmowa z chorym w zaawansowanym stadium choroby nowotworowej oraz z jego rodziną	49
Kształcenie umiejętności komunikacyjnych	54
Piśmiennictwo	55

5. ZASADY POSTĘPOWANIA Z CHORYMI OBJĘTYMI OPIEKĄ PALIATYWNĄ	59
5.1. Ból u pacjentów z chorobą nowotworową. Przyczyny, patofizjologia, klasyfikacja i diagnostyka	
<i>Aleksandra Kotlińska-Lemieszek</i>	59
Klasyfikacja bólów u pacjentów z chorobą nowotworową. Częstość występowania	59
Patofizjologia bólu w chorobach nowotworowych	62
Ocena bólu u pacjentów z chorobą nowotworową	70
Piśmiennictwo	74
5.2. Farmakoterapia bólu	
<i>Aleksandra Ciałkowska-Rysz</i>	76
Zasady leczenia bólu nowotworowego	76
Leki stosowane w terapii bólu	81
Koanalgetyki	96
Piśmiennictwo	101
5.3. Interwencyjne metody leczenia bólu u chorego na nowotwór	
<i>Małgorzata Malec-Milewska, Jerzy Wordliczek</i>	102
Wprowadzenie	102
Blokady neurodestrukcyjne	104
Termolezja	112
Kriolezja	113
Leki podawane dokanałowo	113
Leczenie chirurgiczne	118
Podsumowanie	122
Piśmiennictwo	122
5.4. Objawy ze strony układu oddechowego i ich leczenie	
<i>Ewa Jassem, Iwona Damps-Konstańska</i>	123
Wprowadzenie	123
Najczęstsze objawy ze strony układu oddechowego	124
Objawowe leczenie przeciwnowotworowe	124
Duszność	124
Przewlekły kaszel	131
Krwawienie płucne	134
Podsumowanie	136
Piśmiennictwo	136
5.5. Zaburzenia we krwi w zaawansowanych stadiach chorób nowotworowych i ich leczenie	
<i>Wiesław Wiktor Jędrzejczak</i>	138
Wprowadzenie	138
Zaburzenia we krwi spowodowane bezpośrednio przez choroby nowotworowe w zaawansowanych stadiach	139
Zaburzenia krwi spowodowane niekorzystnymi skutkami leczenia chorób nowotworowych	140

Pierwotna choroba krwi towarzysząca zaawansowanej chorobie nowotworowej	140
Postępowanie dotyczące zaburzeń krwi u chorych w zaawansowanych stadiach chorób nowotworowych	142
Podsumowanie	147
Piśmiennictwo	147
5.6. Objawy ze strony przewodu pokarmowego i ich leczenie	
<i>Tomasz Dzierżanowski</i>	148
Wprowadzenie	148
Zaparcie stolca	148
Nudności i wymioty	158
Kserostomia	163
Czkawka	164
Biegunka	165
Piśmiennictwo	168
5.7. Objawy ze strony układu moczowo-płciowego i ich leczenie	
<i>Marcin Janecki</i>	169
Wprowadzenie	169
Fizjologia	169
Zaburzenia w oddawaniu moczu	170
Krwiomocz	174
Przetoki moczowe	176
Zakażenia układu moczowego	177
Piśmiennictwo	179
5.8. Zaburzenia psychiczne w grupie chorych u kresu życia (i ich leczenie)	
<i>Krystyna de Walden Gałuszko</i>	181
Wprowadzenie	181
Zespół lękowy	181
Leczenie zespołów lękowych	182
Zespół depresyjny	184
Zaburzenia neuropsychiatryczne ostre	189
Otępienie	191
Zaburzenia zachowania	193
Piśmiennictwo	193
5.9. Nowoczesne sposoby profilaktyki i leczenia odleżyn	
<i>Maciej Sopata</i>	194
Wprowadzenie	194
Patogeneza	194
Klasyfikacja odleżyn	196
Kompleksowy program postępowania z odleżynami	198
Profilaktyka przeciwoodleżynowa	199
Leczenie odleżyn	201
Piśmiennictwo	212

5.10. Wyniszczenia nowotworowe	
<i>Tomasz Buss</i>	214
Definicja i podział	214
Epidemiologia	215
Patofizjologia	216
Postępowanie w kacheksji	223
Postępowanie terapeutyczne	226
Piśmiennictwo	232
5.11. Zmęczenie/osłabienie w przebiegu choroby nowotworowej	
<i>Tomasz Buss</i>	233
Definicja	233
Epidemiologia	233
Patofizjologia	234
Ocena zmęczenia	237
Postępowanie	238
Piśmiennictwo	244
5.12. Stany nagłe w medycynie paliatywnej	
<i>Monika Rucińska</i>	245
Wprowadzenie	245
Zespół żyły głównej górnej	245
Zespół ucisku rdzenia kręgowego	246
Zespół wzmożonego ciśnienia śródczaszkowego	247
Krwotoki	248
Płyn w jamach ciała wymagający odbarczenia	248
Zaburzenia elektrolitowe i metaboliczne	250
Piśmiennictwo	251
5.13. Opieka paliatywna w chorobach neurologicznych	
<i>Maria Łukasik</i>	253
Stwardnienie zanikowe boczne	253
Pierwotne i przerzutowe guzy mózgu	261
Dystrofia mięśniowa Duchenne'a i rdzeniowy zanik mięśni	264
Piśmiennictwo	266
6. PALIATYWNA RADIOTERAPIA I SYSTEMOWE METODY LECZENIA ONKOLOGICZNEGO	
<i>Jacek Jassem</i>	267
Wprowadzenie	267
Radioterapia	267
Systemowe metody leczenia	270
Piśmiennictwo	276

7. CHIRURGIA PALIATYWNA U CHORYCH NA NOWOTWORY ZŁOŚLIWE	
<i>Janusz Piekarski</i>	277
Wprowadzenie	277
Najważniejsze procedury w chirurgii paliatywnej	278
Piśmiennictwo	282
8. INTERAKCJE LEKÓW STOSOWANYCH W MEDYCYNIE PALIATYWNEJ	
<i>Aleksandra Kotlińska-Lemieszek</i>	283
Wprowadzenie	283
Terapia niecelowa, leki niepotrzebne i błędy farmakoterapii	283
Interakcje lekowe	284
Niesteroidowe leki przeciwzapalne i paracetamol	285
Leki opioidowe	286
Glikokortykosteroidy	291
Benzodiazepiny	292
Trójcykliczne leki przeciwdepresyjne	292
Selektywne inhibitory wychwyty zwrotnego serotoniny i inhibitory zwrotnego wychwyty serotoniny i noradrenaliny	292
Leki przeciwdrgawkowe	294
Inne podstawowe leki stosowane w opiece paliatywnej	294
Leki przeciwniekrzepliwne	295
Leki przeciwbakteryjne i przeciwgrzybicze	295
Pokarm i leki roślinne	295
Monitorowanie leczenia	295
Piśmiennictwo	296
9. CHORY W WIEKU PODESZŁYM W OPIECE PALIATYWNEJ	
<i>Aleksandra Modlińska</i>	297
Jakość życia chorego w wieku podeszłym	300
Anamneza w praktyce	301
Farmakoterapia. Aspekty praktyczne	305
Podsumowanie	309
Piśmiennictwo	309
10. OPIEKA PALIATYWNA W CHOROBACH NIENOWOTWOROWYCH	311
10.1. Opieka paliatywna w przewlekłej chorobie nerek	
<i>Monika Lichodziejewska-Niemierko</i>	311
Przewlekła choroba nerek w Polsce i na świecie. Przyczyny	311
Szacowana filtracja kłębuszkowa a okresy przewlekłej choroby nerek	312
Jakość życia i objawy w zaawansowanej niewydolności nerek	313
Leczenie nerkozastępcze i postępowanie zachowawcze	313

Postępowanie zachowawcze. Modele predykcyjne ryzyka zgonu	315
Opieka paliatywna w okresie leczenia zachowawczego niewydolności nerek i u kresu życia	317
Piśmiennictwo	319
10.2. Opieka paliatywna nad osobami z niewydolnością serca	
<i>Piotr Sobański, Małgorzata Krajnik</i>	320
Wprowadzenie	320
Podział niewydolności serca	321
Modele sprawowania opieki paliatywnej nad chorymi z niewydolnością serca	321
Leczenie dolegliwości	324
Modyfikacja aktywności wszczepialnych urządzeń kardiologicznych	329
Opieka nad umierającymi	331
Podsumowanie	331
Piśmiennictwo	332
10.3. Leczenie objawowe chorych zakażonych HIV i pacjentów z AIDS	
<i>Michał Chojnicki, Aleksandra Kotlińska-Lemieszek</i>	333
Wprowadzenie	333
Zakażenie wirusem HIV i przebieg choroby	334
Objawy i zespoły objawów typowe dla HIV/AIDS	335
Terapia antyretrowirusowa	337
Leczenie objawów	338
Terapia bólu u osób uzależnionych od opioidów oraz w trakcie terapii substytucyjnej	338
Opieka w domu	339
Ryzyko zakażenia związane z opieką nad pacjentem HIV-pozytywnym	339
Piśmiennictwo	340
11. OPIEKA NAD PACJENTEM UMIERAJĄCYM	
<i>Anna Orońska</i>	343
Wprowadzenie	343
Objawy fazy umierania	345
Leki	349
Sztuczne nawadnianie i odżywianie	350
Komunikacja z pacjentem i jego rodziną	350
Piśmiennictwo	351
12. ELEMENTY REHABILITACJI W OPIECE PALIATYWNEJ	
<i>Wiesława Nyka</i>	353
Wprowadzenie	353
Rehabilitacja, fizjoterapia, zespół rehabilitacyjny	353
Specyfika postępowania rehabilitacyjnego w opiece paliatywnej	354
Strategia postępowania rehabilitacyjnego w stosunku do pacjentów objętych opieką paliatywną	355

Procedury rehabilitacyjne zalecane do stosowania w przypadku pacjentów objętych opieką paliatywną	357
Piśmiennictwo	374
13. OPIEKA DUCHOWA W OPIECE PALIATYWNEJ	
<i>Ks. Antoni Bartoszek</i>	377
Z historii kształtowania się opieki duchowej w ramach opieki paliatywnej	377
Czym jest ludzka duchowość?	378
Istota opieki duchowej w opiece paliatywnej	380
Troska o religijność jako najgłębszy wymiar opieki duchowej (ze szczególnym uwzględnieniem perspektywy chrześcijańskiej)	383
Zależność między opieką duchową a opieką psychologiczną	385
Piśmiennictwo	388
14. PROBLEMY PSYCHOLOGICZNE RODZIN OSÓB CHORYCH PODLEGAJĄCYCH OPIECE PALIATYWNEJ	
<i>Bożena Winch</i>	389
Wprowadzenie	389
Problemy psychologiczne rodzin pacjentów chorujących onkologicznie	390
Pomoc psychologiczna dla rodzin w fazie leczenia paliatywnego	395
Piśmiennictwo	403
15. OCENA JAKOŚCI ŻYCIA CHORYCH I JAKOŚCI OPIEKI PALIATYWNEJ	
<i>Maria Forycka, Wojciech Leppert</i>	405
Wprowadzenie. Pojęcie jakości życia	405
Kryteria psychometryczne narzędzi służących do badania jakości życia	407
Kryteria pozapsychometryczne narzędzi badania jakości życia	408
Przegląd kwestionariuszy stosowanych do oceny jakości życia chorych poddanych opiece paliatywnej	408
Ocena jakości życia w praktyce klinicznej	416
Ocena jakości opieki paliatywnej	417
Podsumowanie	420
Piśmiennictwo	420
16. WYPALENIE ZAWODOWE	
<i>Joanna Kozaka</i>	423
Wprowadzenie	423
Objawy wypalenia zawodowego	423
Definicja wypalenia zawodowego	423
Rozpowszechnienie syndromu wypalenia zawodowego	426
Model wypalenia zawodowego	426
Przyczyny wypalenia zawodowego	428

Radzenie sobie z wypaleniem zawodowym	431
Piśmiennictwo	432
17. PROBLEMY ETYCZNE W OPIECE PALIATYWNEJ	
<i>Krystyna de Walden-Gałaszko, Leszek Pawłowski</i>	435
Wprowadzenie	435
Zasady poszanowania autonomii	435
Zasada poszanowania godności	437
Poszanowanie zasady „nie szkodzić” (<i>primum non nocere</i>)	438
Poszanowanie zasady czynienia dobra	442
Poszanowanie zasady sprawiedliwości	443
Piśmiennictwo	443
18. PROBLEMY PRAWNE W OPIECE PALIATYWNEJ	
<i>Leszek Pawłowski</i>	445
Wprowadzenie	445
Organizacja opieki paliatywnej i hospicyjnej w polskim systemie ochrony zdrowia	445
Warunki udzielania świadczeń gwarantowanych w zakresie opieki paliatywnej i hospicyjnej	446
Relacje pomiędzy lekarzem a pacjentem i jego bliskimi	447
Zasady zaangażowania wolontariuszy w opiece paliatywnej	452
Zasady postępowania wobec chorego u kresu życia	453
Postępowanie w razie pogorszenia się stanu zdrowia lub śmierci pacjenta	454
Szczegółowe zasady dotyczące obrotu lekami zawierającymi środki odurzające i substancje psychotropowe	455
Piśmiennictwo	456
SKOROWIDZ	457